

Een groen en gezond Koersdocument

Uitwerking van de visie 'Groen en Gezond' van de Utrechtse natuur- en milieuorganisaties, ten behoeve van het Koersdocument, op weg naar de provinciale Omgevingsvisie

Als Utrechtse natuur- en milieuorganisaties hebben wij eerder dit jaar, met het oog op de langetermijnvisie Horizon Utrecht 2050, in de Visie Groen & Gezond omschreven hoe wij de provincie voor ons zien in 2050.

De Horizon Utrecht2050 geeft een ambitieuze visie op de provincie in 2050. De grootste uitdaging is om de groei van steden en dorpen en economische dynamiek hand in hand te laten gaan met andere maatschappelijke opgaven, zoals een robuuste natuur, energietransitie, circulaire economie, gezondheid, klimaatverandering en duurzame bereikbaarheid. Dit versterkt de Utrechtse economie en samenleving en draagt bij aan een krachtige provincie, waar mensen graag willen wonen, werken en verblijven.

Dit vraagt om zorgvuldig en integraal ruimtelijk beleid. Het opstellen van een Omgevingsvisie geeft een unieke kans en (juridisch) instrument om integrale, duurzame en toekomstgerichte kaders te scheppen voor gewenste ontwikkelingen in de provincie.

De visie Horizon Utrecht 2050 is ambitieus en laat daarmee volgens ons meteen zien dat een beleidsneutrale omzetting van huidig beleid onmogelijk is. We hebben duidelijk te maken met nieuwe (maatschappelijke) opgaven die vragen om een nieuwe en goede uitwerking met het oog op de toekomst.

Door thema's zoals energie en gezondheid komen nieuwe integrale opgaven, kansen en stakeholders voorbij. Belicht daarom in het Koersdocument cruciale verbindingen tussen deze thema's. Schuif ruimtelijke keuzes niet vooruit, maar werk aan een integrale visie om versnelling te realiseren.

Durf daarom, waar nodig, te kiezen voor een koerswijziging, maak échte keuzes in het Koersdocument. Welke ruimte wil de provincie geven aan welke ontwikkelingen?

Met het oog op het op te stellen Koersdocument geven wij in deze notitie groene en gezonde aanbevelingen voor het doen van richtinggevende uitspraken en/of de doorvertaling naar de Omgevingsvisie. Deze notitie biedt een inhoudelijke uitwerking van onze eerdere [Visie Groen & Gezond](#).

- Koppel in het Koersdocument de verschillende opgaven rondom natuur, wonen, mobiliteit, energietransitie, circulariteit en landbouw nadrukkelijk aan elkaar. Het zijn ruimtevragers, maar hoeven niet met elkaar te concurreren bij slim multifunctioneel ruimtegebruik. Een richtinggevende uitspraak betekent dus niet meteen een keuze die een andere mogelijkheid uitsluit, functies zijn vaak te combineren.
- Koers in het Koersdocument op provinciaal ruimtelijk beleid dat heel helder en concreet maakt welke waarden van natuur en landschap beschermd moeten worden en welke ontwikkelingen toegelaten worden onder welke voorwaarden. Dit gaat verder dan richtlijnen en intenties.

- Om de kwaliteiten van de Utrechtse landschappen te beschermen is het van belang de waarden die staan omschreven in de kwaliteitsgidsen op te nemen in de Omgevingsvisie en ze te versterken door ruimtelijke ontwikkelingen te laten bijdragen aan deze waarden.
- Kondig in het Koersdocument aan dat de provincie in overleg met de gemeenten drie UNESCO werelderfgoedgebieden voor wil dragen: Nieuwe Hollandse Waterlinie, Romeinse limes en Geopark Heuvelrug.
- Voer actief natuurbeleid voor de realisatie van de vier robuuste natuursystemen: de Heuvelrug, levende rivieren, natte veenweiden en de Eem. Zet deze gebieden op de kaart, inclusief de Groene contour. Dit is cruciaal voor leefbaarheid, gezondheid, biodiversiteit en als groene tegenhanger van de grote druk op onze regio door wonen, werken en mobiliteit.
- Geef in het Koersdocument aan dat de kenmerken van de vier robuuste natuursystemen nadrukkelijk vastgelegd worden in de Omgevingsvisie en bewaak en bescherm deze:
 - een grote schaal die beschermd is tegen invloeden van buitenaf (bijvoorbeeld stikstof, vervuild water), tenminste de NNN en groene contour zijn in 2028 gerealiseerd, daarna is ruimte voor verdere versteviging van de robuustheid;
 - een hoge biodiversiteit, 100% van de potenties voor soortenrijkdom is gewaarborgd;
 - een goede waterhuishouding en basiscondities (inclusief stikstof en meststoffen);
 - verbonden met andere gebieden (ecologische verbindingen, ontsnippering);
 - klimaatbestendig (bestand tegen droogte en capaciteit voor waterberging).
- Geef in het Koersdocument de ambitie aan het Nationaal Park (Utrechtse) Heuvelrug écht tot ontwikkeling te brengen. Voer het programma uit dat de gebiedspartijen hiervoor hebben ontwikkeld.
- Kies voor een duurzame toekomst van het veenweidegebied. De bodemdaling in het veenweidegebied moet substantieel geremd worden. De noodzakelijke beperking van CO₂ uitstoot vanuit het Klimaatakkoord geeft hiervoor een extra urgentie én brengt financieringsmogelijkheden met zich mee, zoals het Valuta voor Veen concept. Landbouw en andere gebruiksfuncties kunnen met een lager economisch rendement daardoor toch vitaal blijven of worden. Creëer kansen voor nieuwe vormen van landgebruik die geen bodemdaling veroorzaken en een bijdrage leveren aan de circulaire economie, of in sommige gevallen zelfs veenontwikkeling mogelijk maken (natuur).
- Zorg dat in het veenweidegebied twee nieuwe grote natuurkernen gerealiseerd kunnen worden, geef dit in het Koersdocument aan. In deze natuurkernen wordt integraal gewerkt aan de opgaven biodiversiteitsherstel, waterkwaliteit, tegengaan bodemdaling, recreatie en de realisatie van Natuurnetwerk Nederland en de Groene contour.
- De landbouw zal circulair en natuurinclusief moeten worden om toekomstbestendig te zijn (maatschappelijk geaccepteerd, ecologisch en economisch vitaal). De provinciale landbouwvisie vraagt om maatregelen gericht op verbetering van waterkwaliteit (KRW) en luchtkwaliteit en een vertaling van de visie in een aantal concrete ruimtelijke spelregels (bijvoorbeeld gericht op grondgebonden veehouderij en het benutten van stoppende intensieve veehouderij voor ontwikkeling van

circulariteit op regionale schaal). In ons actieplan [Duurzame Landbouw met Natuur](#) staat meer hierover.

- Behoud het rode contourenbeleid. Binnen de steden en dorpen is veel ruimte beschikbaar voor woningen, voornamelijk door transformatie van leegstaande gebouwen, kantoren en gebieden. De provincie Utrecht hoeft niet alle geraamde woonbehoefte op te vangen, dat zou een te grote belasting leggen op de kwaliteit van de regio. Om aan specifieke woonbehoeften te voldoen zou voor een kwalitatieve groei moeten worden gekozen: denk niet in algemene woningaantallen maar in de ontwikkeling van woningen voor de urgente behoeften bij specifieke doelgroepen: starters, senioren en éénpersoonseenheden. Dat vraagt ook om innovatie van gemeenten en ontwikkelaars.
- Sorteert voor op nieuw ruimtelijk beleid waarbij ontwikkelende partijen evenredig investeren in rode contour én groen en natuur in de provincie. Koppel de ontwikkeling van economie en wonen dus ook aan de ontwikkeling van groen, inclusief een financieringsrelatie. Alleen door rood te laten meebetalen aan groen houden we de kwaliteit van Utrecht overeind en behoudt de regio ook op termijn haar veel geroemde waarden van natuur, erfgoed en landschap.
- Bied buiten de rode contour beperkt ruimte voor enkele vernieuwende, integrale woningbouwconcepten in het buitengebied en benoem de randvoorwaarden waar deze woningbouwconcepten aan moeten voldoen. Wij pleiten voor kleinschalige bouw in het landelijk gebied, bijdragend aan omgeving, landschap en natuur (bijvoorbeeld de ontwikkeling van vrijgekomen boerenerven of nieuwe landgoederen).
- Maak groen en gezondheid expliciet onderdeel van ieders leefomgeving. De bebouwde omgeving wordt de komende decennia klimaatbestendig, energieneutraal en gasloos, circulair, schoon, leefbaar en gezond. Geef in het Koersdocument aan dat de provincie actief ruimtelijk beleid gaat voeren om gemeenten hierbij te helpen. Koppel de ontwikkeling van nieuwe of de transformatie van bestaande woongebieden uitdrukkelijk en hard aan de realisatie van deze opgaven voor de duurzame stad. Kies voor verantwoord verdichten op een groene, duurzame en klimaatbestendige manier.
- Maak de provinciale ambitie "Ergieneutraal in 2040" concreet met tussenstappen die aansluiten bij de doelstellingen van het Rijk (49% minder CO₂ in 2030) en vertaal die samen met gemeenten in Regionale Energie Strategieën. Sorteert in het Koersdocument voor op duidelijke kaders voor de ontwikkeling en komst van energielandschappen. Neem in die kaders onder andere mee dat energieprojecten worden afgestemd op en bijdragen aan de aanwezige natuur- en landschapswaarden. Geef ook lokaal eigendom mee als voorwaarde bij de ontwikkeling van deze energielandschappen. En zet in op multifunctioneel ruimtegebruik: zonneweides zijn bijvoorbeeld altijd te combineren met andere functies, zoals natuur, landbouw, recreatie en educatie. In onze [Visie Energieke landschappen](#) hebben we hier meer over opgenomen.
- Maak de landelijke ambitie 'Een klimaatbestendig inrichting in 2050' concreet voor de provincie Utrecht en vertaal dit samen met gemeenten naar een Regionale Adaptatiestrategie. Stuur op klimaatbestendige maatregelen voor het oplossen van wateroverlast, het verminderen van verharding en toevoegen van meer groen. Benut de komende jaren alle meekoppelkansen, klimaatadaptatie wordt standaard meegenomen in elke investering in beheer, onderhoud en herinrichting. En koppel klimaatadaptatie aan andere thema's, de transitie naar duurzame energie kan

bijvoorbeeld ook benut worden voor een klimaatbestendige inrichting.

- Geef in het Koersdocument aan dat de provincie in de Omgevingsvisie plekken en pilots wil aanwijzen waar de provincie als aanjager (met financiering of door middel van experimenteerruimte) wil bijdragen aan (innovaties voor) energietransitie, circulaire economie en gezond stedelijk leven.
- Bied voldoende ruimte voor burgerinitiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van groen of energietransitie. De participatieve samenleving speelt en gaat een steeds grote rol spelen.
- Geef aan dat de provincie rondom de steden in samenwerking met de gemeenten groene landschappen wil versterken en ontwikkelen. Bied hier de mogelijkheid voor zorgvuldige invulling van meerdere opgaven en functies, zoals klimaatadaptatie, natuurontwikkeling, het kleinschalig verbouwen van voedsel en de opwekking van energie. Voorwaarde is dat dit de recreatieve functies en het landschap versterkt.
- Bied ruimte aan aantrekkelijke verbindingen tussen deze groene landschappen en het groen in de stad. Bied inwoners bijvoorbeeld de mogelijkheid binnen 10 minuten te voet of per fiets in het groen te zijn! Zet daarvoor ter inspiratie het Ringpark Utrecht indicatief op kaart en ook een groene zone rondom Amersfoort.
- Sorteert in het Koersdocument voor op toekomstgericht mobiliteitsbeleid, zonder nieuw auto-asfalt en met een schaa sprong voor de fiets en het openbaar vervoer. Kondig nieuwe zoekgebieden aan voor (snel)fietsroutes in combinatie met bestaande infrastructuur. Kondig nieuwe zoekgebieden aan voor tracés voor lightrail verbindingen, met het doel een aantrekkelijk multimodaal knooppuntensysteem te creëren voor hoogwaardig openbaar vervoer.

Natuur- en milieuorganisaties in de provincie Utrecht, september 2018

Voor reacties of meer informatie kunt u mailen naar info@nmu.nl.

